Спеціальність «Економіка сільського господарства та АПК»

Прибутковість аграрного підприємства та резерви її підвищення

Шифр: «Прибутковість агропідприємства»

2019 р.

ЗМІСТ

ВСТУП 2

РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ПРИБУТКОВОСТІ АГРАРНОГО ПІДПРИЄМСТВА 4

1.1 Сутність та показники прибутковості підприємства 4

1.2 Формування та розподіл прибутку підприємства 8

1.3 Основні резерви підвищення прибутковості підприємств 10

РОЗДІЛ 2 АНАЛІЗ ПРИБУТКОВОСТІ ПОП «АГРОВИРОБНИЧА ФІРМА ІМ. ЧАПАЄВА» 14

2.1 Формування прибутку на підприємстві 14

2.2 Динаміка виробництва та прибутковості продукції 16

2.3 Аналіз залежності прибутку від визначальних факторів 19

РОЗДІЛ 3 РЕЗЕРВИ ПІДВИЩЕННЯ ПРИБУТКОВОСТІ АГРАРНОГО ПІДПРИЄМСТВА 22

3.1 Впровадження нішевої продукції 22

3.2 Оптимізація виробництва продукції 24

3.3 Обґрунтування внутрішньогосподарської переробки 27

ВИСНОВКИ 31

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ 34

ДОДАТКИ 37

ВСТУП

Одним з основних вимог функціонування підприємств в умовах ринкової економіки є беззбитковість господарської та іншої діяльності, відшкодування витрат власними доходами та забезпечення у визначених розмірах прибутковості, рентабельності господарювання. Головне завдання підприємства, як суб'єкта ринку, - господарська діяльність, спрямована на отримання прибутку для задоволення соціальних і економічних інтересів членів трудового колективу і інтересів власника майна підприємства.

Основним економічним показником, що характеризує результативність діяльності є прибуток, який забезпечує стабільність як окремого підприємства, так і усієї галузі в цілому, гарантує їх фінансову незалежність. Слід наголосити на тому, що фінансові результати господарської діяльності в аграрній сфері є дуже нестійкими, оскільки на них впливає така велика маса чинників, яку не знає жодна інша галузь.

Окрім тих факторів, що стосуються технологій виробничих процесів, сільськогосподарське виробництво знаходиться в залежності від мінливості і аномалій погодних умов, нашестя шкідників і хвороб, зрушення цінових пропозицій на ринках сільськогосподарської продукції і засобів сільськогосподарського виробництва, помилок управління і законодавства, політичної кризи в країні. Тому прагнення винайти шляхи стабілізації і підвищення доходів сільськогосподарських виробників є метою багатьох економічних досліджень.

Розв’язанню даної проблеми присвячені роботи Андрійчука В.Г.[1], Блонської В.І. [4], Вишневської О. М. [5], Мелень О.В. [9], Месель-Веселяка В.Я. [10], Огійчука М. Ф. [13], Пасхавера Б. [15], Романової Т. В. [16], Східницької Г.В. [19], Хомина І.П. [23], Шляги О.В [25] та інших науковців.

Предметом дослідження є сукупність теоретичних, методичних та практичних аспектів формування та розподілу прибутку аграрного підприємства.

Об’єктом дослідження є прибутковість виробництва продукції ПОП «Агровиробнича фірма ім. Чапаєва»

Метою наукової роботи є аналіз прибутковості та визначення її резервів на даному підприємстві.

Для досягнення цієї мети були поставлені наступні задачі:

- узагальнення теоретичних та методичних основ прибутковості на підприємстві;
- визначення етапів формування прибутку на підприємстві;
- вивчення сучасного стану виробництва та прибутковості сільськогосподарської продукції на підприємстві;
- обґрунтування резервів підвищення прибутковості підприємства .

Для аналізу прибутковості та визначення її резервів на підприємстві застосовувалися різноманітні методи і прийоми: абстрактно-логічний, економіко-статистичний, розрахунково-конструктивний, факторний аналіз, лінійне програмування, а також методики аналізу беззбитковості виробництва продукції та ефективності інвестиційного проекту.

Інформаційною базою дослідження є законодавчі та нормативні акти України, річні звіти, виробничо-фінансові плани, технологічні карти, первинна статистична та бухгалтерська звітність, наукові праці вчених, довідникова література, дані інтернет-сайтів.

РОЗДІЛ 1
ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ПРИБУТКОВОСТІ АГРАРНОГО ПІДПРИЄМСТВА

1.1 Сутність та показники прибутковості підприємства

Функціонування аграрних підприємств супроводжується безперервним кругообігом коштів, який здійснюється у формах витрат ресурсів і одержання доходів, їх розподілу і використання. За результатами дослідження слід зазначити, що найважливішими показниками економічної діяльності підприємств є виручка і прибуток. Від їх значення залежить фінансовий стан аграрних підприємств, який визначає їх конкурентоспроможність і потенціал у бізнесовому співробітництві з іншими суб’єктами господарювання. Вони також дають можливість оцінити ступінь гаранта задоволення інтересів кожного підприємства та його партнерів у здійсненні фінансової та виробничої діяльності.

Прибутковість є одним з найголовніших показників, що відображають економічний стан підприємства. Вона визначає мету підприємницької діяльності. Основний результат діяльності підприємства визначається за допомогою показників, які діляться на абсолютні та відносні: абсолютний показник - це прибуток підприємства; відносний показник - це рентабельність підприємства.

Прибуток є основним узагальнюючим показником фінансових результатів господарської діяльності підприємств усіх видів, незалежно від їх організаційної форми. Він являє собою різницю між загальною сумою доходів і витратами на виробництво та реалізацію продукції з урахуванням збитків від різних господарських операцій. [6, с.141].

Прибуток – найпростіша і одночасно найбільш складна категорія ринкової економіки. Він є основною і головною рушійною силою економіки ринкового типу, основним мотивом діяльності підприємств в цій економіці.

Роздивляючись сутність прибутку, у світлі сучасної економічної парадигми, слід в першу чергу підкреслити такі його характеристики:

а) прибуток являє собою форму доходу підприємця, здійснюючого певний вид діяльності. Ця зовнішня, найбільш проста форма вираження прибутку є разом з тим недостатньою для його повної характеристики, тому що як у ряді випадків активна діяльність в будь-якій галузі може бути і не пов’язана з отриманням прибутку (наприклад, діяльність політична, благодійна і т.д).

б) прибуток є формою доходу підприємця, який вклав свій капітал з метою досягнення певного комерційного успіху.

в) прибуток не є гарантованим доходом підприємця, що вклав свій капітал в той чи інший вид бізнесу. Він є результатом тільки вправного та успішного здійснення цього бізнесу. Але в процесі ведення бізнесу підприємець внаслідок своїх невдалих дій чи об’єктивних причин зовнішнього характеру може не тільки залишитися без очікуваного прибутку, але й повністю або частково втратити вкладений капітал. Тому прибуток є в певному розумінні і платою за ризик здійснення підприємницької діяльності.

г) прибуток характеризує не весь дохід, отриманий в процесі підприємницької діяльності, а тільки ту частину доходу, яка є “очищеною” від затрат, понесених на здійснення цієї діяльності. Іншими словами, у кількісному виразі прибуток є показником, що являє собою різницю між сукупним доходом і сукупними затратами у процесі здійсненя підприємницької діяльності

д) прибуток є вартісним показником, вираженим у грошовій формі. Така форма оцінки прибутку пов’язана з практикою узагальненого вартісного обліку усіх пов’язаних з ним основних показників - вкладеного капіталу, отриманого доходу, понесених затрат і т.п., а також з діючим порядком його податкового регулювання [8, с.223-225].

Із врахуванням розглянутих основних характеристик прибутку йоого поняття в найбільш узагальненому вигляді може бути сформульовано наступним чином: ”Прибуток являє собою виражений у грошовій формі чистий дохід підприємця на вкладений капітал, що характеризує його винагороду за ризик здійснення підприємницької діяльності, що являє собою різницю між сукупним доходом і сукупними затратами в процесі здійснення цієї діяльності”. [3, с.11].

Значення прибутку полягає в тім, що він є:

а) основним джерелом фінансування розвитку підприємства, вдосконалення його матеріально-технічної бази та продукції, забезпечення всіх форм інвестування;

б) об’єктом оподаткування та джерелом сплати податків. [2, с.227].

Для визначення прибутку для оподаткування потрібно спочатку розрахувати валовий дохід, а потім скорегувати його (зменшити) на деякі джерела доходу. Валовий дохід — це загальна сума доходу платника податку від усіх видів діяльності, отриманого протягом звітного року в грошовій , матеріальній або нематеріальній формі як на території України, так і за її межами. До валового доходу включають дохід від реалізації товарів (робіт, послуг), а також цінних паперів (крім операцій їх первинного випуску та операцій з їх кінцевого погашення); дохід у формі роялті і від володіння борговими вимогами, від операцій лізингу; дохід від позареалізаційних операцій (безповоротна фінансова допомога платнику податку у звітному році, безоплатно надані товари, послуги, одержані суми штрафів та неустойки чи пені тощо). [1, с. 245].

Узагальнюючим фінансовим показником діяльності підприємства є його балансовий прибуток. Балансовий прибуток – загальна сума прибутку підприємства від усіх видів діяльності за звітний період, отримана як на теріторії України, так і за її межами, що відображена в його балансі і включає прибуток від реалізації продукції (робіт, послуг), в тому числі продукції допоміжних і обслуговуючих виробництв, що не мають окремого балансу, основних фондів, нематеріальних активів, цінних паперів, валютних цінностей, інших видів фінансових ресурсів та матеріальних цінностей, а також прибуток від орендних (лізингових) операцій, роялті, а також позареалізаційних операцій” [14, с.21].

Основними функціями прибутку є такі:

а) слугує мірилом, що дає змогу оцінити результати господарської діяльності підприємства;

б) є джерелом винагороди засновникам (власникам) підприємства. За показником прибутку визначається частка доходів засновників (власників) підприємства та розміри очікуваних дивідендів (для акціонерних товариств);

в) в умовах ринкових відносин прибуток є основним джерелом фінансування розвитку підприємства та вдосконалення його матеріально-технічної бази, забезпечення всіх форм інвестування;

г) прибуток виступає критерієм доцільності під час схвалення господарських рішень на підприємстві. Оскільки більшість рішень підприємства пов'язані з витрачанням ресурсів (матеріальних, трудових, фінансових), вони мають розглядатись з урахуванням величини прибутку, який підприємство отримає у результаті їхньої реалізації;

д) прибуток є основним фінансовим важелем при формуванні надходжень до бюджету країни. Регулюючи розміри прибутку, що залишаються у розпорядженні підприємств, держава стимулює ділову активність суб'єктів господарювання. [13, с.9].

Ще одним показником прибутковості підприємства, є рентабельність, яка показує співвідношення прибутку з понесеними витратами. Це відносний показник, який має властивість порівняння. Саме рентабельність характеризує ступінь дохідності, вигідності, прибутковості. Рентабельність — поняття, що характеризує економічну ефективність виробництва, за якої підприємство за рахунок грошової виручки від реалізації продукції (робіт, послуг) повністю відшкодовує витрати на її виробництво й одержує прибуток як головне джерело розширеного відтворення. Рентабельність, як показник дає уявлення про достатність прибутку порівняно з іншими окремими величинами, що впливають на фінансово-господарську діяльність підприємства.

Рентабельність аграрних підприємств безпосередньо залежить від досягнутого рівня ефективності окремих видів виробництв. Щоб знати, які саме галузі в підприємстві найбільш рентабельні, а які низькоефективні, й на основі одержаної інформації розробити заходи щодо дальшого вдосконалення галузевої структури і підвищення прибутковості виробництва, визначають показники рентабельності (крім норми прибутку) в цілому по рослинництву і тваринництву, а також по тих галузях, продукція яких набула товарну форму[15, с.81].

1.2 Формування та розподіл прибутку підприємства

В процесі формування прибутку вирішуються дві основні задачі: підвищення загального розміру прибутку в процесі його формування та ефективний розподіл отриманого прибутку за окремими напрямками його використання. Серед цих задач найвагомішою є перша, тому що від її вирішення залежать форми та пропорції розподілу прибутку на торговельному підприємстві.

Механізм управління формуванням прибутку від реалізації товарів (робіт,послуг) будується на тісному взаємозв’язку цього показника з показниками обсягу товарооборота, доходов і витрат обігу підприємства. Система цього взаємозв’язку дозволяє виявити роль окремих факторів, які впливають на формування прибутку від реалізації товарів (робіт, послуг) та забезпечити ефективне управління цим процесом.

Стратегія управління підприємством пов’язана з визначенням головної мети його функціонування, що формулюється як досягнення певного рівня рентабельності на вкладений капітал і, відповідно, одержання певної маси чистого прибутку. Маса прибутку підприємства залежить від величини доходів, що одержує підприємство та від розмірів витрат обігу. Формування доходів і витрат підприємства обумовлюються передусім обсягами його діяльності, а також асортиментною, ціновою політикою і ресурсним забезпеченням [16].

Виручка від реалізації продукції є основним джерелом відшкодування витрачених на її виробництво коштів. Її своєчасне надходження забезпечує безперервність кругообігу коштів і безперебійність виробничого процесу. З отриманої виручки підприємства відшкодовують матеріальні витрати на сировину, матеріали, паливо, електроенергію та інші предмети праці.

Несвоєчасне надходження виручки стає поштовхом до зниження прибутку, порушення договірних зобов'язань, штрафних санкцій і кризового стану. В цьому разі критичні співвідношення загальної виручки від реалізації продукції до виробничих витрат (постійних і змінних) дозволяють визначити межу кризового стану, який може змінюватися (збільшуватися або зменшуватися) при коливанні

рівня змінних витрат, що забезпечують виробництво певного обсягу продукції. Отже, виручка від продажу продукції повинна покривати змінні витрати і частину постійних витрат, що дозволяє підприємствам продовжувати виробництво в нормальних або екстремальних умовах [25, с.77].

Важливе місце у фінансовій політиці підприємства посідає розподіл та використання прибутку як основного джерела фінансування його інвестиційних потреб і задоволення економічних інтересів власників. Основні принципи розподілу прибутку наступні:

а) прибуток, отри маний підприємством у результаті його господарської діяльності розподіляється між державою та підприємством як господарюючим суб'єктом; частка прибутку, що надходить до держави, визначається встановленим законодавством ставками податку;

б) визначення напрямів використання прибутку, що залишається у розпорядженні підприємства, знаходиться у його компетенції [22, с.210].

Порядок розподілу та використання чистого прибутку, тобто прибутку, що залишається в розпорядженні підприємства після сплати податків та обов'язкових платежів, фіксується у статусі підприємства. В умовах ринкових відносин велике значення має обгрунтування співвідношень у спрямуванні прибутку на цілі виробничо-технічного розвитку, соціального розвитку, формування фінансового резерву, на виплати засновникам (власникам), дивіденди акціонерам тощо. Разом з тим, прибуток є джерелом сплати підприємством штрафних санкцій, здійснення відрахувань на благодійні цілі, а також використовується для погашення кредитів, отриманих на інвестиційні цілі.

Фонд розвитку виробництва є власним джерелом підприємства, що застосовується для фінансування витрат, пов'язаних зі зростанням виробництва, технічним переозброєнням, вдосконаленням технології виробництва та інших потреб, що забезпечують розвиток та зміцнення матеріально-технічної бази підприємства. Формування власного резервного (страхового) фонду здійснюється на випадок різкого погіршення фінансового становища у результаті тимчасової зміни ринкової кон'юнктури, стихійних лих тощо. Чистий прибуток також є

джерелом виплат доходів засновникам (власникам) підприємтва чи виплат дивідендів акціонерам [4, с.131].

Для стимулювання зацікавленності працівників у досягненні високих результатів праці на підприємстві може створюватись фонд споживання . За рахунок коштів цього фонду здійснюються виплата винагороди за підсумками року, одноразові преміювання окремих працівників за виконання особливо важливих виробничих завдань, виплата премій за інші досягнення в роботі, а також надання одноразової матеріальної допомоги працівникам підприємства [3, с.113].

1.3 Основні резерви підвищення прибутковості підприємств

Глибокі перетворення, що відбуваються в економіці, сприяють максимальній мобілізації внутрішніх резервів. Для ефективного функціонування суб’єктів господарювання в умовах ринкових відносин найбільше значення має виявлення резервів збільшення об’єму продукції, зниження собівартості, росту прибутку.

Одним із резервів росту прибутку підприємства є збільшення об’єму реалізації товарної продукції. Між прибутком та об’ємом реалізації існує пряма залежність, тобто чим більше продукції реалізується, при інших рівних умовах, тим більшою є сума прибутку, і навпаки, невиконання плану по реалізації зменшує прибуток. Таким чином, різноманітність продукції, що реалізовується підприємством має значний вплив на збільшення реалізованої ним продукції.

Збільшення прибутку в результаті виробничої діяльності дає можливість підприємству заробити засоби на виробничий і соціальний розвиток, матеріальне заохочення, до того ж це стає функцією самого підприємства. В той же час ріст прибутку на підприємстві означає й збільшення відрахувань в державний бюджет.[9,с.221-222].

Важливу роль в організації збутової програми відведена маркетингу. Практика світової торгівлі показала, що багато видів нових виробів не знаходять свого покупця на ринку без вправної організації маркетингу. Тому в цих умовах господарювання слід більше уваги приділяти маркетингу.

Для збільшення обсягу отримуваного прибутку велике значення має збереження наявних довготривалих господарських зв'язків. Їх зруйнування погано позначається на виробництві, матеріально-технічному постачанні.

Для росту обсягу прибутку від реалізації необхідно регулярно проводити інвентаризацію запасів і обладнання з метою виявлення надлишків. Ці надлишки необхідно продавати за ринковими цінами.

Зниження собівартості продукції є найважливішим фактором росту прибутку. У зниженні собівартості продукції найбільш повно відбивається економія матеріальних, трудових та фінансових ресурсів, якими розпоряджається підприєство. Максимальна мобілізація резервів собівартості продукції є важливою умовою ефективного функціонування підприємства. Зниження собівартості продукції – необхідна умова стабілізації цін, економічного процвітання будь-якого підприємства, джерело накопичень для прискорення соціально-економічного розвитку суспільства, підвищення добробуту населення.

Ефективне використання матеріальних ресурсів в значній мірі залежить від роботи відділу постачання. Однією з важливих задач органів постачання промисливих підприємств (об'єднань) є контроль за станом запасів і за управлінням ними. Робота служби постачання повинна сприяти економічному і раціональному використанню матеріальних ресурсів при плануванні матеріально-технічного постачання, в процесі операційної роботи по виконанню розроблених планів постачання, а також при прямому використанні матеріальних ресурсів.

Потребують вдосконалення нормативи використання материальних ресурсів та виробітку продукції не всюди достатньо технічно обгрунтовані, тому вони не завжди можуть служити достовірною базою для встановлення дійсно прогресивних норм витрат. Технічно обгрунтовані норми й нормативи, їх своєчасний перегляд, з одного боку, впливають на оплату праці, а, з іншої - на формування ціни, тому що виявлення резервів призводить до зниження суспільно-необхідних витрат робітників [6, с.188-189].

Резервом збільшення прибутку суб єктів господарювання є ліквідація невиробничих виплат по заробітній платі , по оплаті цілоденних простоїв і часів внутрізмінного простою, доплат за працю в додатковий час, ліквідація

невиробничих витрат і втрат у складі витрат на обслуговування підрозділів виробництва і управління.

Значний вплив на збільшення прибутку має оновлення основних фондів. Технічне перезброєння виробництва покращує економічні показники роботи підприємств. Однак введення нових підприємств і об'єктів у багатьох випадках викликає підвищення собівартості продукції. Однією з причин такого стану є подорожчення одиниці потужностей, що вводяться. Вартість основних фондів, а відповідно й вартість амортизації залежить від затраченних коштів на проектування будівельних об єктів, від його якості, тривалості і вартості будівництва, а також вартості обладнання і строків опанування проектних потужностей [16].

Збільшення прибутку є одним з напрямків підвищення продуктивності праці, економії трудових витрат на виробництво. Значний вплив на підвищення продуктивності праці має скорочення застосування ручної праці, подальше впровадження механізації і автоматизації виробничих процесів.

Основою збільшення прибутку є впровадження у виробництво досягнень науково-технічного прогресу. Саме науково-технічний прогрес та його ресурсозберігаючий характер забеспечують різкий поворот до інтенсифікації.

Резервом росту прибутку підприємств є підвищення цін. Ціни відображають кон'юнктуру ринку, протиставляючи виробника споживачу товару, і навпаки. Для збільшення обсягу отримуваного прибутку підприємству необхідно застосовувати правильну тактику в області встановлення цін. У цінах повинні відображатись суспільно-необхідні витрати на виробництво і реалізацію продукції, її споживчі властивості, якість, платоспроможний попит.Від правильності розрахунку ціни багато в чому залежить обсяг отримуваного прибутку, ліквідність і платоспроможність підприємства, його фінансовий стан.

Обсяг і структура реалізації продукції може позитивно або ж негативно впливати на суму прибутку. Збільшення обсягу продажі рентабельної продукції приводить до пропорційного збільшення прибутку. Якщо буде збільшуватися частка більш рентабельних видів продукції в загальному обсязі її реалізації, то сума прибутку зростатиме і навпаки, при збільшенні питомої ваги низькорентабельної або збиткової продукції загальна сума прибутку зменшиться [24, с.370-381].

Основними причинами нестійкого становища є: недостатнє фінансове і матеріальне забезпечення відтворення аграрного виробництва; відсутність чітко налагоджених правових і фінансових відносин; недосконале управління витратами та операційною діяльністю; відсутність науково прогнозованої стратегії маркетингу; повна залежність від природно-кліматичних умов. [10, с. 13-14].

Таким чином, для зростання прибутку аграрним підприємствам необхідно:

- розширювати свій асортимент і поліпшувати якість продукції. На споживчому ринку пропонується широкий асортимент товарів і тому для підвищення обсягів реалізації важливим є поліпшення якості товарів, що дасть можливість виробникам піднімати ціни на свою продукцію;
- підвищувати обсяги виробництва і реалізації товарів, робіт, послуг, що є основним джерелом надходження прибутків;
- впроваджувати стимулюючі заходи для підвищення продуктивності праці персоналу. Це має вплив також на підвищення продуктивності виробництва;
- зменшувати витрати на виробництво, метою якого є зменшення собівартості;
- здійсювати пошук наявних ресурсів;
- знижувати непродуктивні витрати;
- впроваджувати систему управління витратами.

Правильний розрахунок резервів росту прибутку є необхідним для його планування на майбутній період. Знаючи перспективну суму прибутку підприємства можна правильно спрогнозувати інвестиційну політику, а також витрати на соціально-культурні заходи та матеріальні заохочення працівників.

Досвід роботи підприємств в сучасних умовах господарювання підтверджує велике значення повного виявлення в ході фінансового планування внутрігосподарських резервів росту грошових накопичень. Виявлення резервів росту впливає на вдосконалення комерційного розрахунку, розвиток ринкових відносин, сприяє ліквідації кризових явищ в економіці. [24, с.85-119].

Запровадження оптимальних заходів управління прибутком дозволить аграрному підприємству підвищити власну конкурентоспроможність у короткостроковому та довгостроковому періодах, а також рентабельність виробництва.

РОЗДІЛ 2.
АНАЛІЗ ПРИБУТКОВОСТІ ПОП «АГРОВИРОБНИЧА ФІРМА ІМ. ЧАПАЄВА»

2.1 Формування прибутку на підприємстві

Юридична адреса приватно-орендного підприємства «Агровиробнича фірма ім. Чапаєва» знаходиться у с. Мала Білозерка Василівського району Запорізької області. Спеціалізація підприємства – виробництво зернових та технічних культур.

Обсяг виробництва продукції (постійних цінах 2010 р.) в 2018 році порівняно з 2016 роком зменшився на 18,9% і становив 9439 тис. грн. При цьому обсяг продажу продукції впав на 10,6% до 31643 тис. грн. Площа сільськогосподарських угідь, а саме ріллі, протягом останніх 3 років залишалася незмінною і становила 2890 га, а середньорічна чисельність працюючих скоротилася на 6,3% до 74 осіб. Середньорічна вартість основних фондів зменшилася на 0,4% і становила 14824 тис. грн. При цьому середньорічна вартість оборотних фондів зросла на 3,6% і склала 19271,2 тис. грн. (табл. 2.1)

Таблиця 2.1

Розмір підприємства

Показники	2016 р.	2017 р.	2018 р.	2018 р. у % до 2016 р.
Обсяг виробництва продукції в постійних цінах 2010 р. тис. грн.	11635	11756	9439	81,1
Обсяг продажу продукції, тис. грн.	35399	38462	31643	89,4
Середньорічна чисельність працюючих, грн.	79	75	74	93,7
Площа сільськогоспугідь, га	2890	2890	2890	100,0
в т.ч. рілля	2890	2890	2890	100,0
Середньорічна вартість основних фондів, тис.грн.	14880	14666,5	14824	99,6
Середньорічна вартість оборотних фондів, тис. грн.	18600	18333,13	19271,2	103,6

Аналіз фінансових результатів та прибутку в ПОП «Агровиробнича фірма ім. Чапаєва» за 2016-2018 роки показує зменшення чистого доходу від

реалізації продукції, товарів, робіт, послуг у 2018 році на 29,4% до 32373 тис. грн., а собівартість реалізованої продукції скоротилася на 8,3% і становила 25978 тис. грн. Таким чином, у 2018 валовий прибуток зменшився на 63,5% порівняно з 2016 роком і склав 6395 тис. грн. (табл. 2.2).

Таблиця 2.2

Фінансові результати та склад прибутку

Показники	2016	2017	2018	2018р. в % до 2016 р.
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	45826	40116	32373	70,6
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	28316	34 214	25978	91,7
Валовий прибуток	17510	5902	6395	36,5
Інші операційні доходи	29	50	-	-
Адміністративні витрати	3154	4055	4398	139,4
Витрати на збут	826	662	251	30,4
Інші операційні витрати	2879	518	308	10,7
Фінансовий прибуток від операційної діяльності	10680	717	1438	13,5
Інші фінансові доходи	980	5	5	0,5
Інші доходи	451	-	-	-
Фінансові витрати	785	97	880	112,1
Інші витрати	176	-	142	80,7
Чистий фінансовий прибуток	11150	625	421	3,8

Адміністративні витрати у 2018 році зросли на 39,4%. Витрати на збут та інші операційні витрати порівняно з 2016 роком знизилися на 69,6% та 89,3% відповідно. В результаті фінансовий прибуток від операційної діяльності зменшився на 86,5% і склав 1438 тис. грн. тис. грн. Інші фінансові доходи у 2018 році склали лише 0,5 тис. грн., тоді як 2016 році становили 980 тис. грн., а інші доходи того року - 451 тис. грн. При цьому фінансові витрати за 3 роки зросли на 12,1%. Таким чином, чистий фінансовий прибуток у 2018 році зменшився у на 96,2% і склав 421 тис. грн.

Аналіз результатів сільськогосподарського виробництва, зокрема продукції рослинництва, показав, що протягом останніх 3 років сільське господарство в ПОП «Агровиробнича фірма ім. Чапаєва» було прибутковим (табл. 2.3).

Таблиця 2.3

Прибутковість виробництва продукції рослинництва

Показники	2016 р.	2017 р.	2018 р.	2018р у % до 2016 р.
Виручка від реалізації, тис. грн.	35399,4	38461,8	31643,1	89,4
Собівартість реалізованої продукції, тис. грн.	23701,2	27954,2	24660,8	104,0
Прибуток від реалізації, тис. грн.	11698,2	10507,6	6982,3	59,7
Рівень рентабельності, %	49,4	37,6	28,3	-

У 2018 році прибуток від реалізації продукції сягнув 6,98 млн. грн., що на 40,3% нижче показника 2016 року. При цьому виручка від реалізації продукції в зменшилася на 10,6%, а повна собівартість реалізованої продукції зросла на 4%. Рівень рентабельності виробництва рослинницької продукції у 2018 році становив 28,3%, тоді як у 2016 році він складав 49,4%. (табл. 2.3).

2.2. Динаміка виробництва та прибутковості продукції

Розглянемо та проаналізуємо показники виробництва та рентабельність основних сільськогосподарських культур (табл. 2.4-2.6).

Таблиця 2.4

Рентабельність виробництва зернових та зернобобових культур

Показники	2016 р.	2017 р.	2018 р.	2018 р. у % до 2016 р.
Площа, га	1344	1387	1435	106,8
Урожайність, ц/га	29,0	30,6	23,4	80,7
Валовий збір, ц	38976	42442	33579	86,2
Виробнича собівартість, тис. грн.	8948,9	11370,3	10715,1	119,7
Виробнича собівартість 1 ц, грн.	229,6	267,90	319,10	139,0
Кількість реалізованої продукції, ц	35078,4	41168,9	30892,7	88,1
Середня ціна 1 ц, грн.	341,4	377,6	424,5	124,3
Виручка від реалізації, тис. грн.	11975,8	15545,4	13113,9	109,5
Повна собівартість реалізованої продукції, тис. грн.	8698,3	11911,5	11040,8	126,9
Повна собівартість 1 ц, грн.	248,0	289,3	357,4	144,1
Прибуток, тис. грн.	3277,4	3633,9	2073,1	63,3
Рівень рентабельності, %	37,7	30,5	18,8	-

Загальна площа зернових культур збільшилась у 2018 році порівняно з 2016 роком на 91 га, або на 6,8%, середня урожайність зернових зменшилася на 19,3% і й становила 23,4 ц/га, таким чином валовий збір зменшився на 13,8% і становив 33,6 тис. ц. Здороження матеріальних ресурсів у 2018 році призвело до зростання витрат на виробництво зерна на 19,7% у порівняні з 2016 роком, при цьому виробнича собівартість 1 ц зерна зросла на 39% і становила 319,1 грн., а повна собівартість 1 ц зерна сягнула 357,4 грн. Середня ціна зерна у 2018 році на рівні 424,5 грн./ц дозволила отримати прибуток від реалізації зерна в розмірі 2,07 млн. грн. Рівень рентабельності відповідно сягнув 18,8%, тоді як у 2016 році він становив 37,7% (табл. 2.4).

Таблиця 2.5

Рентабельність виробництва соняшнику

Показники	2016 р.	2017 р.	2018 р.	2018 р. у % до 2016 р.
Площа, га	844	790	748	88,6
Урожайність, ц/га	16,4	15,2	12,7	77,4
Валовий збір, ц	13842	12008	9501	68,6
Виробнича собівартість, тис. грн.	6710,4	6636,7	5681,7	84,7
Виробнича собівартість 1 ц, грн.	484,80	552,69	598,1	123,4
Кількість реалізованої продукції, ц	13564,8	11407,6	8834,6	65,1
Середня ціна 1 ц, грн.	852,3	859,7	863,6	101,3
Виручка від реалізації, тис. грн.	11561,3	9807,1	7629,6	66,0
Повна собівартість реалізованої продукції, тис. грн.	7102,3	6935,4	5759,6	81,1
Повна собівартість 1 ц, грн.	523,6	608,0	651,9	124,5
Прибуток, тис. грн.	4459,0	2871,8	1870,0	41,9
Рівень рентабельності, %	62,8	41,4	32,5	-

Площа соняшнику у 2018 році порівняно з 2016 роком скоротилася на 11,4% до 748 га, а урожайність впала на 22,6% до 12,7 ц/га, таким чином валовий збір соняшнику зменшився на 31,4% і склав 9,5 тис. ц. У 2018 році відбулося зниження витрат на виробництво соняшнику на 15,3% у порівняні з 2016 роком, при цьому виробнича собівартість 1 ц соняшнику зросла на 23,4% і становила 598,1 грн., а її повна собівартість 1 ц зросла на 24,5% й сягнула 651,9

грн. Середня ціна соняшнику у 2018 році на рівні 863,6 грн./ц, яка лише на 1,3% вища за ціну 2016 року, дозволила отримати прибуток в розмірі 1,87 млн. грн., який на 58,1% нижчий за показник 2016 року. Рівень рентабельності виробництва соняшнику відповідно сягнув 32,5%, тобто значно нижчий за рівень 2016 року, коли він становив 62,8% (табл. 2.5).

Площа ріпаку озимого у 2018 році порівняно з 2016 роком зросла на 9% до 603 га, а урожайність знизилася на 18,4% до 19,9 ц/га, таким чином валовий збір ріпаку зменшився на 11,1% і склав 12 тис. ц. У 2018 році також відбулося зростання витрат на виробництво озимого ріпаку на 4,7% у порівняні з 2016 роком, при цьому виробнича собівартість 1 ц ріпаку зросла лише на 17,7% і становила 638,6 грн., а повна собівартість 1 ц ріпаку сягнула 696,1 грн. Середня ціна ріпаку у 2018 році на рівні 965,4 грн./ц, яка на 7,7% вища за ціну 2016 року, дозволила отримати прибуток в розмірі 3,04 млн. грн., який на 23,3% нижчий за показник 2016 року (табл. 2.6).

Таблиця 2.6

Рентабельність виробництва ріпаку озимого

Показники	2016 р.	2017 р.	2018 р.	2018 р. у % до 2016 р.
Площа, га	553	632	603	109,0
Урожайність, ц/га	24,4	23,0	19,9	81,6
Валовий збір, ц	13493	14536	12002	88,9
Виробнича собівартість, тис. грн.	7318,7	8705,6	7663,0	104,7
Виробнича собівартість 1 ц, грн.	542,40	598,90	638,60	117,7
Кількість реалізованої продукції, ц	13223,3	13809,2	11279,7	85,3
Середня ціна 1 ц, грн.	896,1	948,3	965,4	107,7
Виручка від реалізації, тис. грн.	11849,4	13095,3	10889,4	91,9
Повна собівартість реалізованої продукції, тис. грн.	7889,6	9097,4	7851,5	99,5
Повна собівартість 1 ц, грн.	596,6	658,8	696,1	116,7
Прибуток, тис. грн.	3959,9	3997,9	3037,9	76,7
Рівень рентабельності, %	50,2	43,9	38,7	-

Рівень рентабельності виробництва озимого ріпаку у 2018 році сягнув 38,7%, тоді як у 2016 році він становив 50,2%

2.3.Аналіз залежності прибутку від визначальних факторів

Задля виявлення впливу на зміну величини прибутку від реалізації сільськогосподарської продукції різних чинників проведемо факторний аналіз, в ході якого виявимо, як на розмір прибутку по окремих видах продукції вплинула зміна обсягу реалізації, собівартості та ціни в звітному 2018 році у порівнянні з базисним 2016 роком (табл. 2.7).

Факторний аналіз показав, що у 2018 році прибуток від реалізації зернових та зернобобових культур зменшився на 1204,3 тис. грн. порівняно з 2016 роком. Зменшення обсягу реалізації зерна призвела до зниження прибутку на 391,1 тис. грн., підвищення його собівартості знизило прибуток на 3380,4 тис. грн., а зростання ціни зерна забезпечило збільшення прибутку на 2567,2 тис. грн.

У 2018 році прибуток від реалізації соняшнику зменшився на 2589 тис. грн. порівняно з 2016 роком. Зменшення обсягу реалізації соняшнику призвела до зниження прибутку на 1554,9 тис. грн., підвищення його собівартості знизило прибуток на 1133,9 тис. грн., а зростання ціни соняшнику забезпечило збільшення прибутку на 781,7 тис. грн.

У 2018 році прибуток від реалізації ріпаку збільшився на 922 тис. грн. порівняно з 2016 роком. Зменшення обсягу реалізації ріпаку призвела до зниження прибутку на 582 тис. грн., підвищення його собівартості знизило прибуток на 1121,6 тис. грн., а зростання ціни ріпаку забезпечило збільшення прибутку на 99,8 тис. грн.

Розрахунок точки беззбитковості дозволяє виявити залежність розміру прибутку від визначальних факторів: обсягу продажів, зміни ціни продукції, видатків на будівництво підприємства цін на сировину і т.ін. Ця інформація з урахуванням бажаного інтервалу значень цін продажу, видатків підприємства і т.ін. може використ овуватися для планування та формування прибутковості підприємства.

Розрахунок точки беззбитковості по різних видах продукції в ПОП «Агровиробнича фірма ім. Чапаєва» наведено у табл. 2.7.

Таблиця 2.7

Факторний аналіз зміни прибутку від реалізації продукції в період з 2016 по 2018роки

Культура	Кількість реалізованої продукції, ц		Собівартість, грн./ц		Ціна реалізації, грн./ц		Прибуток від реалізації, тис. грн.		Зміна прибутку, тис. грн.			
									загальна	у т.ч. за рахунок зміни		
										обсягу реалізації	собівар-тості	ціни
	q_0	q_1	c_0	c_1	p_0	p_1	$П_0$	$П_1$	ΔП	ΔПq	ΔПс	ΔПр
Зернові та зернобобові	35078	30893	248,0	357,4	341,4	424,5	3277,4	2073,1	-1204,3	-391,1	-3380,4	2567,2
Соняшник	13565	8835	523,6	651,9	852,3	863,6	4459,0	1870,0	-2589,0	-1554,9	-1133,9	99,8
Ріпак озимий	13223	11280	596,6	696,1	896,1	965,4	3959,9	3037,9	-922	-582,0	-1121,6	781,7

$ΔП= П_1- П_0$ Зернові: ΔП=2073,1-3277,4=-1204,3 Соняшник : ΔП=1870-4459=-2589 Ріпак: ΔП=782-74,9=-922

$ΔПq = q_1(p_0- c_0) - q_0(p_0- c_0)$ Зернові: ΔПq = 30893 (341,4 - 248,0) - 35078 (341,4 - 248,0) = -391,1

Соняшник : ΔПq = 8835(852,3-523,6)-13565(852,3-523,6) = -1554,9

Ріпак: 11280 (896,1-596,6)-13223(896,1-596,6) =-582,0

$ΔПс =q_1(p_1- c_1) - q_1(p_1- c_0)$ Зернові: ΔПс =30893(424,5-357,4)-30893(424,5-248)= -3380,4

Соняшник : ΔПс =8835(863,6-651,9)-8835(863,6-523,6) =-1133,9

Ріпак: ΔПс =11280(965,4-696,1)-11280(965,4-596,6)=-1121,6

$ΔПр=q_1(p_1- c_0) - q_1(p_0- c_0)$ Зернові: ΔПс =30893(424,5-248)-30893(341,4-248)= 2567,2

Соняшник : ΔПс =8835(863,6-523,6)-8835(852,3-523,6) = 99,8

Ріпак: ΔПс =11280(965,4-596,6)-11280(896,1-596,6)= 781,7

Таблиця 2.8

Розрахунок точки беззбитковості по різних видах продукції

Показники	Зерно	Соняшник	Ріпак
Величина постійних витрат, грн.	7991063	4261283	5747256
Середня ціна реалізації одиниці продукції, грн.	424,5	863,6	965,4
Величина змінних витрат на одиницю продукції, грн.	106,1	259,1	289,6
Точка беззбитковості, ц	25100	7049	8505
Точка беззбитковості, грн.	10654751	6087547	8210366

Графічно точку беззбитковості реалізації різних видів сільськогосподарської продукції відображено на рис. 2.1-2.3

Аналіз точок беззбитковості показав, що витрати на виробництво та реалізацію зерна окупаються при обсязі продаж у 25100 ц та виручці від реалізації у 10,65 млн. грн.

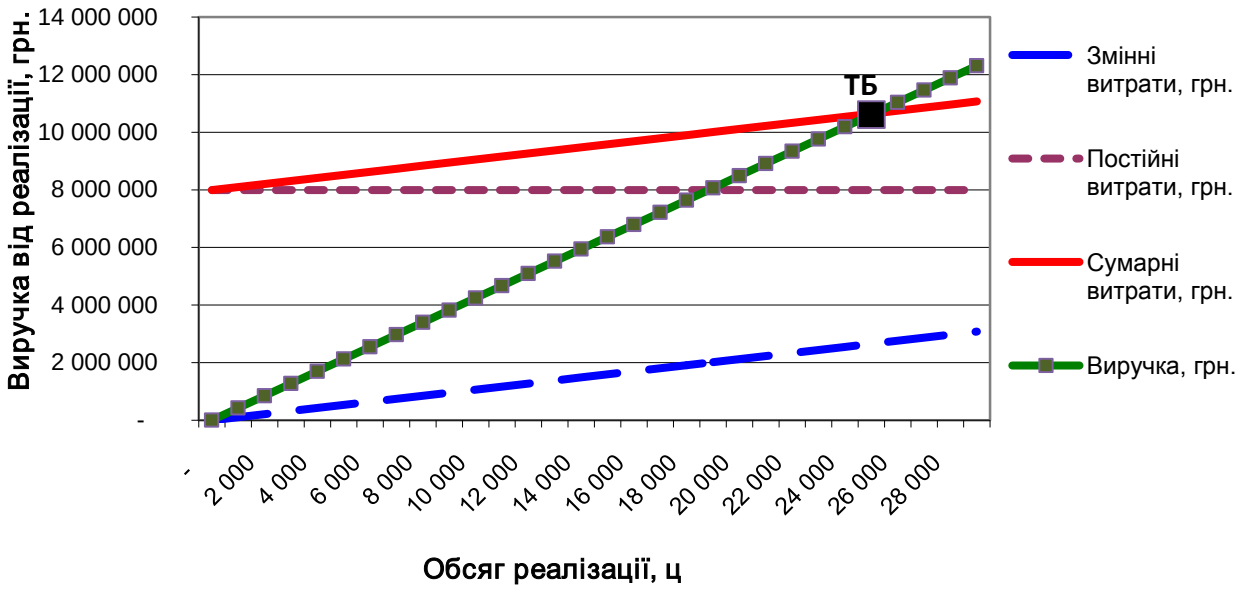

Рис. 2.1.Точка беззбитковості реалізації зерна

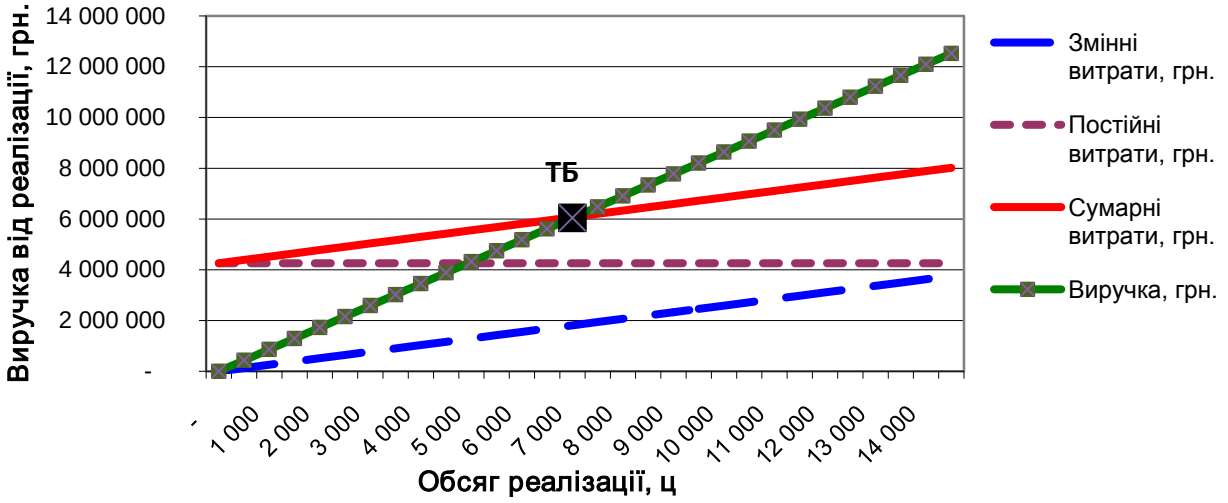

Рис. 2.2.Точка беззбитковості реалізації соняшнику

Витрати на виробництво та реалізацію соняшнику окупаються вже при обсязі продаж у 7049 ц та виручці від реалізації у 6,1 млн. грн.

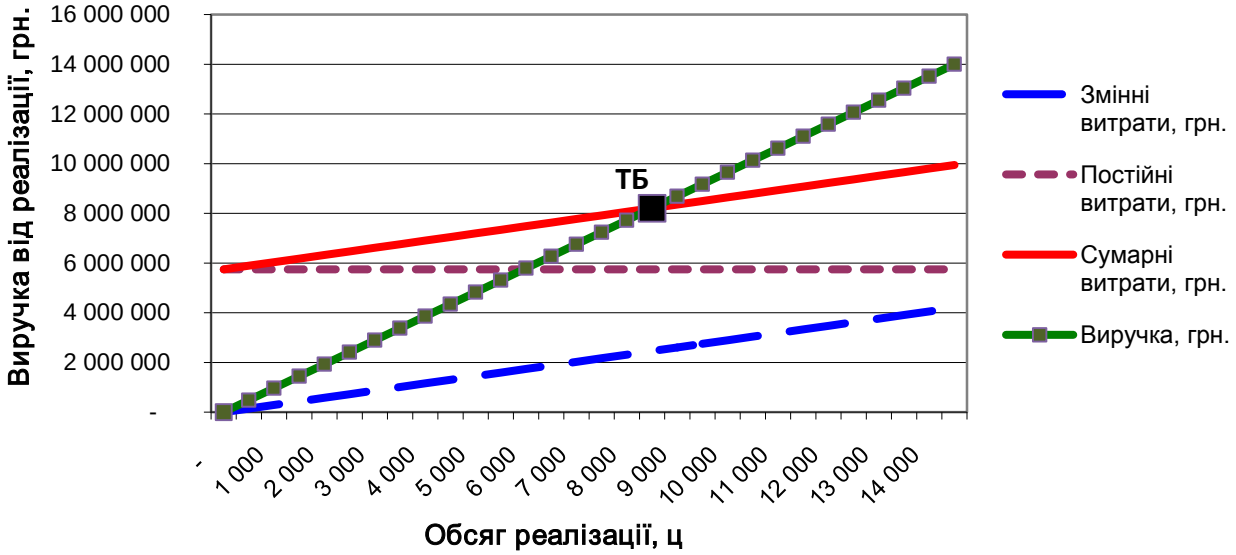

Рис. 2.3.Точка беззбитковості реалізації ріпаку

Витрати на виробництво та реалізацію ріпаку окупаються при обсязі продаж лише у 8505 ц та виручці від реалізації у 8,2 млн. грн.

РОЗДІЛ 3.
РЕЗЕРВИ ПІДВИЩЕННЯ ПРИБУТКОВОСТІ АГРАРНОГО ПІДПРИЄМСТВА

3.1. Впровадження нішевої продукції

В останні роки потужним драйвером розвитку малого і середнього агробізнесу став ринок нішевих культур. Саме цей напрям вважається досить економічно привабливим із точки зору потенційних можливостей прибуткової диверсифікації агробізнесу. Нішеві сільськогосподарські культури наразі займають стратегічно важливе значення у диверсифікації напрямів діяльності багатьох малих та середніх фермерських господарств. Рівень їх маржинальної прибутковості, як правило є вищим, порівняно з традиційними зерновими та олійними культурами. Також аграрії значну увагу приділяють їх вирощуванню як страхових сільськогосподарських культур, через складні погодно-кліматичні умови ведення агробізнесу та внаслідок стійкого попиту на них і високих закупівельних цін на світових продовольчих ринках [7]

На ринку нішевими називають культури, на які є ситуативний або постійний підвищений комерційний або соціальний попит, або продукцію, якої потребує вузький сегмент споживачів [20, с.102]

Привабливість цього сегменту ринку полягає у досить високій рентабельності, можливості диверсифікувати ризики виробництва та урізноманітнити сівозміну. Крім того, нішеве виробництво характеризується експортоорієнтованістю і здебільшого низьким рівнем конкуренції. Експерти вважають, що вирощування нішевих культур може стати для агропідприємства своєрідною подушкою безпеки. Зокрема, ніша дозволяє застрахувати себе від таких ризиків як несприятливі для традиційних культур погодні умови, падіння цін на них або ж переповнення ринку і загострення конкуренції. [12]

Вирощуванням нішевих агрокультур доцільно займатися переважно як у тих регіонах країни, де дохідність за основними сільськогосподарськими культурами є досить низька через природно-кліматичні умови та складність

збуту продукції внаслідок відсутності розвинутої логістики, так і там, де переважають агрохолдинги та великі аграрні підприємства. Адже на рівних конкурувати за собівартістю вирощування маржинальних зернових і олійних культур із великими сільськогосподарськими підприємствами малим та середнім господарствам завжди було складно. Водночас нішеві культури надають цим господарствам важливу конкурентну перевагу на ринку в ціні реалізації, яка за окремими їх видами є досить високою. [7]

Останнім часом все більше і більше виробників звертають свою увагу на сочевицю. Сочевиця добре пристосована до умов помірного континентального клімату. Вона відзначається значною посухо- та холодостійкістю. Сочевиця накопичує в ґрунті значну кількість азоту внаслідок азотфіксації, рано звільняє площу, тому є відмінним попередником для озимих культур. Високі смакові якості і швидкий період приготування без додаткових обробок, є причиною того, що вона користується значним попитом серед споживачів. Для споживання використовується її насіння. Це цінний дієтичний продукт. Її часто використовують як замінник м’яса, а також у різного роду дієтах: клейковинній, діабетичній, низькохолестериновій та ін. Існують також дані про те, що сочевиця сприяє виведенню з організму радіонуклідів. Закупівельна ціна на неї перевищує відповідну на пшеницю в 3-4 рази [11]

В даний час в реєстрі сортів рослин України знаходиться сорт сочевиці Лінза, створений на Красноградській дослідній станції Інституту зернового господарства УААН, і внесений до Реєстру сортів рослин України. Має середню урожайність до 21 ц/га. Стійкий до посухи та порівняно стійкий до полягання рослин. Належить до ринкового типу зелена крупна сочевиця.

Орієнтовна технологічна карта вирощування сочевиці наведена в додатку А.

Витрати на виробництво сочевиці в розрахунку на одиницю площі складають майже 9,5 тис. грн., таким чином витрати на 1 т при плановій урожайності 1,5 т/га становитимуть 6321,4 грн., повна собівартість сягне 6890,3 грн. (табл. 3.1).

Таблиця 3.1

Рентабельність впровадження посівів сочевиці

Показники	Витрати		Структура, %
	на 1 га	на 1 т	
Оплата праці, грн.	247,0	164,7	2,6
Насіння, грн.	2000	1333,3	21,1
Паливо - мастильні матеріали, грн.	1147,9	765,25	12,1
Засоби захисту рослин, грн.	991,8	661,2	10,5
Ремонт основних засобів, грн.	931,3	620,9	9,8
Інші матеріальні витрати, грн.	369,0	246	3,9
Амортизація, грн.	1329,8	886,5	14,0
Орендна плата, грн.	1973,3	1315,6	20,8
Інші прямі витрати, грн.	123	82	1,3
Загальновиробничі витрати, грн.	369,0	246	3,9
Виробничі витрати - всього, грн.	9482,1	х	х
Виробнича собівартість, грн./т	х	6321,4	100
Повна собівартість, грн./т	х	6890,3	х
Ціна реалізації, грн./т	х	12000	х
Прибуток від реалізації, грн./т	х	5109,7	х
Рівень рентабельності, %	х	74,2	х

Таким чином, рівень рентабельності сочевиці становитиме 74,2%.

3.2. Оптимізація виробництва продукції

Одним із напрямів підвищення економічної ефективності виробництва є формування оптимальної виробничо-галузевої структури й спеціалізації підприємства із застосуванням оптимізаційних методів та моделей. Такий підхід до вирішення проблемних питань господарювання позитивно позначається на фінансово-економічних показниках діяльності аграрних підприємств.

Проведемо оптимізацію виробничої програми досліджуваного сільськогосподарського підприємства. Як метод дослідження можливих варіантів тактики господарської діяльності щодо забезпечення оптимізації виробничої програми підприємства буде використано економіко-математичне моделювання, оскільки: по-перше, повністю реалізується принцип системного підходу; по-друге, вирішується проблема реалізації багатоваріантної постановки задачі; по-третє, існує можливість оперативного коригування

досліджуваних параметрів відповідно до зміни внутрішніх та зовнішніх факторів, що впливають на досліджуване підприємство.

У зв'язку з цим обґрунтовується можливість оптимізації структури посівів для досягнення максимуму прибутку в господарській діяльності та підвищення економічної ефективності виробничо-економічної діяльності сільськогосподарського підприємства. Побудова економіко-математичної моделі оптимізації структури виробництва дозволить визначити сукупність основних умов реалізації економічного процесу в різних складових моделі: обмеження по продукції та ресурсах, способи виробництва, варіанти використання ресурсів з точки зору витрат та ефективності.

Важливою умовою правильної побудови економіко-математичної моделі є обгрунтування критерію оптимальності рішення. Критерієм оптимальності в розробленій економіко-математичній задачі є максимізація прибутку, що дозволить об'єднати дві методики дослідження в одну, оскільки вихідні умови для моделі були сформовані на основі концепції максимізації; а також, враховуючи цільову спрямованість досліджень — досягнення прибутковості для забезпечення та підвищення ефективності виробничого менеджменту шляхом запровадження до товарного портфелю досліджуваного сільськогосподарського підприємства нової нішевої зернобобової культури — сочевиці.

Вихідні дані для розв'язку економіко-математичної задачі наведені в таблиці 3.2. Перелік умов задачі в числовій моделі логічно виходить з її математичної моделі, постановки завдання та інформації про специфіку сільськогосподарського підприємства. Модель складається з погоджених між собою блоків показників, кожен з яких відповідає певній системі пошукових невідомих та обмежень. За результатами процесу моделювання розроблено математичну модель задачі, що складається з системи лінійних обмежень, і є задачею лінійного програмування.

Загальна посівна площа становить 2890 га. Рекомендована структура посівних площ для господарств зерново-олійної спеціалізації, що розташовані у зоні Степу має певні особливості. Під чорний пар у районах Степу слід відводити 10-20%. Враховуючи біологічні особливості провідних культур і спеціалізацію господарства, в структурі посівних площ зернові культури

можуть займати від 40 до 80%. В посівах технічних культур соняшник повинен складати 12-20%; ріпак – від 5 до 7%. Площа баштанних не має бути більше 2%. Рекомендовано оптимальне співвідношення між озимими та ярими культур у структурі посівів 50% на 50% [17].

Таблиця 3.2

Вихідні дані по сільськогосподарського культурах в розрахунку на 1 га

Культури	Змінна	Вихід продукції для реалізації, ц	Витрати праці, люд.-год.	Прибуток, грн.
Озима пшениця	X1	28,9	15	2815,4
Ярий ячмінь	X2	24,8	12	2269,2
Кукурудза на зерно	X3	37,3	14,8	3414,8
Горох	X4	13,8	6,9	1218,6
Сочевиця	X5	15	3	7135,7
Соняшник	X6	14,8	17,3	2969,4
Озимий ріпак	X7	22,4	7,2	5860,1
Баштанні	X8	74,4	90,4	1238,8
Пар	X9	-	-	-

Мінімальний обсяг виробництва зерна, соняшнику та ріпаку встановлено на рівні точки беззбитковості. Крім того, на майбутній період в господарстві запланована реалізація: ячменю – не менше 6 тис. ц; кукурудзи на зерно - не менше 2 тис. ц; продовольчих баштанів - не менше 70 ц.

Ресурси праці складають 30,1 тис. люд-год.

В результаті розв’язання задачі в середовищі Microsoft Excel (Додаток Б) одержана оптимальна структура посівних площ, яка передбачає 896 га (30%) озимої пшениці, 242 га (8,4%) ярого ячменю, 54 га (1,9%) кукурудзи на зерно, 527 га (18.2%) сочевиці, 477 га (16,5%) соняшнику, 434 га (15%) ріпаку, 1 га баштанів та 289 га (10%) під чорним паром.

При оптимальній структурі посівів земельні будуть використані повністю, резерв трудових ресурсів складе 354 люд-год. Будуть забезпечені необхідні мінімальні обсяги виробництва ячменю кукурудзи, баштанів та соняшнику. Виробництво ріпаку буде перевищувати беззбитковий рівень на 1220 ц.

Прибуток від реалізації складе 10,9 млн. грн., відповідно рівень рентабельності рослинницької продукції сягне 40%.

3.3 Обґрунтування внутрішньогосподарської переробки

Пропонується створити цех по переробці зерна на борошно, що сприятиме диверсифікації виробництва, створенню нових робочих місць, збільшенню прибутку та забезпеченню населення продуктами харчування.

Цех виготовлятиме пшеничне борошно вищого, 1 ґатунку і висівки, яка відповідатиме сучасним вимогам. Борошно вищого ґатунку в основному використовуватиметься при виготовленні кондитерських виробів, а борошно 1 сорту при виготовленні хліба і хлібних виробів. Висівки використовуються в тваринницьких господарствах та на птицефабриках як грубий корм.

Борошномельний цех здійснює закінчений цикл переробки зерна пшениці в високоякісне, сертифіковане борошно.

Продуктивність (по зерну), кг / год	500
Вихід борошна,%:	73-75
в т. ч. вищого сорту	40-42
першого сорту	30-31
висівки	23

Технічні параметри дані: при помелі зерна пшениці м'яких сортів за якістю не нижче 3 класу відповідно до ГОСТ 9353 із засміченістю бур'янистої домішкою не більше 1%, зерновий не більше 1%, вологістю не більше 14-15%, об'ємною масою не більше 775 г / л, скловидністю не більше 60%.

Борошно, що отримується в розмельного відділенні, групується по потоках і направляється по двох бункерах, в залежності від сорту, а оболонка зерна в бункер для висівок. Бункера мають обичайки з затискачами, передбачені конструкцією, на які одягаються мішки для затарювання продукції (Додаток В1). Відділення готової продукції являє собою організовану систему завантаження готової продукції в мішки по 50 та 25 кг, а також паперові пакети по 5 та 2 кг.

Орієнтовний перелік основних капіталовкладень:

1.Будівлі і споруди. Будівлю цеху планується створити за технологією ШМБ (Швидкомонтовані будівлі). Несучу металоконструкцію передбачається виконати у вигляді чотирирівневого каркаса висотою до 9 м з розмірами 8 х 12

в плані і встановити на власних фундаментах. Зовнішні огорожі (наприклад «сендвіч-панель») можна облаштувати як на металоконструкції несучої обладнання, так і на металоконструкціях і відповідно фундаментах, незалежних від несучої обладнання металоконструкції. Передбачувана висота будівлі - до 12м. Будівельна частина може доповниться приміщеннями під кімнату для оператора, цехову лабораторію, склад і т.п.

Загальна площа приміщення складе 120 кв.м. Вартість будівництва, таким чином, становитиме **360** тис. грн.

Загальна вартість виробничого обладнання для виробництва борошна становить **600** тис. грн**.**

3. Монтажні роботи. Вартість проведення монтажних робіт, що проводяться на території України, складає 25% від вартості обладнання, тобто **150** тис.грн.

4. Пуско-налагоджувальні роботи. Вартість пуско-налагоджувальних робіт та навчання робочого персоналу - 8-10% від вартості технологічного обладнання. тобто **50 тис.грн.** У зв'язку з тим, що при проектуванні цеху застосовуються нові технології ТОВ "Українсько-білоруське підприємство" БОЕЗ Україна" (м. Дніпропетровськ) забезпечує обладнання заводу «під ключ».

5. Проектні роботи. Вартість проектних робіт становить **90 тис. грн** (включно з вартістю передпроектних робіт). Таким чином, розмір основних капіталовкладень на будівництво та обладнання борошномельного цеху становить **1050 тис. грн**.

Планується виробляти 1,27 тис. т продукції у рік, при середній ціні реалізації 7,4 грн./кг річна виручка від реалізації борошна складе близько 9,5 млн. грн. (табл. В2).

Згідно складу виробничої команди та середньомісячного заробітку витрати на оплату праці складуть 35 тис. грн. на місяць та 420 тис. грн. у рік. (табл. В3).

Для втілення проекту підприємство має потребу в грошових коштах, тому в травні поточного року планується взяти кредит у розмірі 625 тис. грн. на 2 роки під 18% річних з відстрочкою виплат на півроку, який планується отримати в АТ «Укрексімбанк». В результаті по закінченню терміну погашення банку буде виплачено 1246,875 тис. грн. (табл. В4).

Враховуючі кількість і вартість упаковки, необхідної для пакування кожного виду продукції та з урахуванням річного обсягу виробництва, загальні витрати на упаковку на місяць складуть 6835,5 грн., за рік – 82 тис. грн. (табл. В5).

З урахуванням місячного та річного обсягів виробництва пшениці, вартість сировини становитиме 467,8 тис. грн. на місяць та 5,6 млн. грн. на рік. Потреба в сировині - 12,7 тис. ц на рік - повністю забезпечується за рахунок власного виробництва (табл. В6).

При запланованій потужності елементів технологічної лінії, сумарні витрати на електроенергію складуть за зміну 235,2 грн., а на місяць – 6,1 тис. грн., за рік – 73,4 тис. грн. (табл. В7).

Вартість поточних витрат на виробництво продукції борошномельного цеху у 1 рік реалізації проекту становлять 2,14 млн. грн., у 2 рік та 3 рік – по 6,4 млн. грн. (табл. В8).

Таблиця 3.3

План прибутку

Показники	1 рік	2 рік	3 рік
Виручка від реалізації продукції, тис.грн	3938,1	9451,5	9451,5
Валовий прибуток, тис.грн.	3938,1	9451,5	9451,5
Податок на додану вартість	787,6	1890,3	1890,3
Прямі інвестиції	1050		
Скоригований валовий прибуток, тис.грн.	2100,5	7561,2	7561,2
Валові витрати, тис.грн.	2139,7	6419,1	6419,1
Амортизація, тис.грн.	35,0	105,0	105
Оподатковуваний прибуток, тис.грн.	-74,2	1037,1	1037,1
Податок на прибуток, %	-	18	18
Податок на прибуток, тис.грн.	-	186,7	186,7
Чистий прибуток, тис.грн.	-74,2	850,5	850,5

У перший рік реалізації продукції принесе виручку у розмірі 3,9 млн. грн. та збиток у 74,2 тис. грн., другий та третій рік забезпечать по 9,45 млн. грн. виручки від реалізації та прибуток 850,5 тис. грн. (табл. 3.3).

Таблиця 3.4

Інвестиційне обґрунтування ефективності проекту

Показник	1 рік			2 рік
	2 кв.	3 кв.	4 кв.	1 кв.
Сума інвестицій, тис.грн	1050	-	-	-
Виручка від реалізації, тис.грн	-	787,6	2362,9	2362,9
Витрати на експлуатацію проекту, тис.грн.	-	534,9	1604,8	1604,8
Амортизаційні відрахування, тис.грн.	-	8,8	26,3	26,3
Ставка дисконту, %	-	18	18	18
Грошові потоки, тис.грн	-	261,5	784,4	784,4
Дисконтовані грошові потоки, тис.грн	-	221,6	563,3	477,4
Кумулятивний дисконтований грошовий потік, тис.грн	-	221,6	784,9	1262,3
Дисконтовані вигоди, тис.грн.	-	674,9	1715,8	1454,1
Дисконтовані витрати, тис.грн.	-	453,3	1152,5	976,7
Чиста теперішня вартість (NPV), тис.грн.	212,3			
Термін окупності інвестицій, міс.	10			
Коефіцієнт вигід/витрат	1,5			
Індекс прибутковості	1,2			

Основні показники для обґрунтування доцільності проекту наступні (табл. 3.4):

1) Сума інвестицій у проект становить 1050 тис. грн.

2) Дисконтовані грошові потоки в результаті реалізації проекту за 4 квартали складатимуть – 1262,3тис. грн.

3) Чиста теперішня вартість проекту 1262,3 – 1050 = 212,3 тис. грн. Оскільки, NPV>0, інвестиційний проект є вигідним для інвестора. За три квартали функціонування проекту грошовий потік не лише задовольняє наміри інвестора щодо одержання доходу, а й перевищує очікувані доходи на 212,3 тис. грн.

4) Термін окупності інвестицій:

$\text{To} = 2 + \frac{1050-221,6}{563,3} = 2,47$ квартали, тобто 10 місяців.

5) Коефіцієнт вигід/витрат. Даний показник розраховується як відношення дисконтованих вигід до дисконтованих витрат: 3884,8/2582,5 = 1,5. Отже, на 1 грн. теперішньої вартості вкладених коштів у проект підприємство отримає 1,5 грн. теперішньої вартості доходу.

6) Індекс прибутковості 1262,3/1050 = 1,2. Отже, PI>1 і проект є ефективним.

ВИСНОВКИ

Прибутковість є одним з найголовніших показників, що відображають економічний стан підприємства. Вона визначає мету підприємницької діяльності. Основний результат діяльності підприємства визначається за допомогою показників, які діляться на абсолютні та відносні: абсолютний показник - це прибуток підприємства; відносний показник - це рентабельність підприємства. Метою даної роботи була розробка пропозицій іпрактичних рекомендацій, спрямованих на підвищення прибутковості ПОП «Агровиробнича фірма ім. Чапаєва»

Приватно-орендне підприємство «Агровиробнича фірма ім. Чапаєва» знаходиться у с. Мала Білозерка Василівського району Запорізької області. Спеціалізація підприємства – виробництво зернових та технічних культур. Обсяг виробництва продукції (постійних цінах 2010 р.) в 2018 році становив 9439 тис. грн., а обсяг продажу продукції склав 31643 тис. грн. Площа сільськогосподарських угідь, а саме ріллі, становила 2890 га, а середньорічна чисельність працюючих - 74 особи. Середньорічна вартість основних фондів становила 14824 тис. грн., асередньорічна вартість оборотних фондів склала 19271,2 тис. грн. Чистий фінансовий прибуток у 2018 році склав 421 тис. грн

Аналіз результатів сільськогосподарського виробництва, зокрема продукції рослинництва, показав, що протягом останніх 3 років сільське господарство в ПОП «Агровиробнича фірма ім. Чапаєва» було прибутковим. У 2018 році прибуток від реалізації продукції становив 6,98 млн. грн., рівень рентабельності виробництва рослинницької продукції у 2018 році сягнув 28,3%, тоді як у 2016 році він складав 49,4%.

Загальна площа зернових культур збільшилась у 2018 році порівняно з 2016 роком на 91 га, або на 6,8%, середня урожайність зернових зменшилася на 19,3% і й становила 23,4 ц/га, таким чином валовий збір зменшився на 13,8% і становив 33,6 тис. ц. Площа соняшнику у 2018 році порівняно з 2016 роком скоротилася на 11,4% до 748 га, а урожайність впала на 22,6% до 12,7 ц/га,

таким чином валовий збір соняшнику зменшився на 31,4% і склав 9,5 тис. ц. Площа ріпаку озимого у 2018 році порівняно з 2016 роком зросла на 9% до 603 га, а урожайність знизилася на 18,4% до 19,9 ц/га, таким чином валовий збір ріпаку зменшився на 11,1% і склав 12 тис. ц.

Факторний аналіз показав, що у 2018 році прибуток від реалізації зернових та зернобобових культур зменшився на 1204,3 тис. грн. порівняно з 2016 роком. Зменшення обсягу реалізації зерна призвела до зниження прибутку на 391,1 тис. грн., підвищення його собівартості знизило прибуток на 3380,4 тис. грн., а зростання ціни зерна забезпечило збільшення прибутку на 2567,2 тис. грн. У 2018 році прибуток від реалізації соняшнику зменшився на 2589 тис. грн. порівняно з 2016 роком. Зменшення обсягу реалізації соняшнику призвела до зниження прибутку на 1554,9 тис. грн., підвищення його собівартості знизило прибуток на 1133,9 тис. грн., а зростання ціни соняшнику забезпечило збільшення прибутку на 781,7 тис. грн. У 2018 році прибуток від реалізації ріпаку збільшився на 922 тис. грн. порівняно з 2016 роком. Зменшення обсягу реалізації ріпаку призвела до зниження прибутку на 582 тис. грн., підвищення його собівартості знизило прибуток на 1121,6 тис. грн., а зростання ціни ріпаку забезпечило збільшення прибутку на 99,8 тис. грн.

Рівень рентабельності зерна у 2018 році сягнув 18,8%, тоді як у 2016 році він становив 37,7%. Рівень рентабельності виробництва соняшнику відповідно сягнув 32,5%, тобто значно нижчий за рівень 2016 року, коли він становив 62,8%. Рівень рентабельності виробництва ріпаку сягнув 38,7%, тоді як у 2016 році він становив 50,2%.

Аналіз точок беззбитковості показав, що витрати на виробництво та реалізацію зерна окупаються при обсязі продаж у 25100 ц та виручці від реалізації у 10,65 млн. грн.Витрати на виробництво та реалізацію соняшнику окупаються вже при обсязі продаж у 7049 ц та виручці від реалізації у 6,1 млн. грн. Витрати на виробництво та реалізацію ріпаку окупаються при обсязі продаж лише у 8505 ц та виручці від реалізації у 8,2 млн. грн.

Впровадження нішевої продукції вважається досить економічно привабливим із точки зору потенційних можливостей прибуткової диверсифікації агробізнесу. Сочевиця добре пристосована до природних та господарських умов підприємства. Витрати на виробництво сочевиці в розрахунку на одиницю площі складають майже 9,5 тис. грн., таким чином витрати на 1 т при плановій урожайності 1,5 т/га становитимуть 6321,4 грн., повна собівартість сягне 6890,3 грн. Рівень рентабельності сочевиці становитиме 74,2%.

Для досягнення максимуму прибутку обґрунтовується оптимальна структура посівних площ, яка передбачає 896 га (30%) озимої пшениці, 242 га (8,4%) ярого ячменю, 54 га (1,9%) кукурудзи на зерно, 527 га (18.2%) сочевиці, 477 га (16,5%) соняшнику, 434 га (15%) ріпаку, 1 га баштанів та 289 га (10%) під чорним паром. Прибуток від реалізації складе 10,9 млн. грн., рівень рентабельності сягне 40%.

Пропонується створити цех по переробці зерна на борошно, що сприятиме диверсифікації виробництва, створенню нових робочих місць, збільшенню прибутку та забезпеченню населення продуктами харчування. Плановий обсяг випуску готової продукції за рік 555,7 т борошна вищого сорту, 410,1 т борошна першого сорту та 304,3 т висівок.. У 1 рік реалізації проекту становлять 2,14 млн. грн., у 2 рік та 3 рік – по 6,4 млн. грн. При середній ціні продукції в 7,4 грн./кг. Перший рік реалізації продукції принесе виручку у розмірі 3,9 млн. грн. та збиток у 74,2 тис. грн., другий та третій рік забезпечать по 9,45 млн. грн. виручки від реалізації та прибуток 850,5 тис. грн.

Сума інвестицій у проект становить 1050 тис. грн. Термін окупності інвестицій становить 10 місяців. За три квартали функціонування проекту грошовий потік перевищує очікувані доходи на 212,3 тис. грн. На 1 грн. теперішньої вартості вкладених коштів у проект підприємство отримає 1,5 грн. теперішньої вартості доходу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Андрійчук В.Г. Економіка аграрного підприємства. Підручник.- К.:КНЕУ, 2002.- 624с.

2. Афанасьєв М.В., Гончаров А.Б. Економіка підприємства: Навчально-методичний посібник для самост. Вивчення дисципліни / За редакцією проф. М.В. Афанасьєва. Х.: ВД “ІНЖЕК”, 2003. – 410 с.

3. Бланк И.А. Управление прибылью /И.А. Бланк - 2-е изд., расм. и доп. – К.: Ника – Центр, Эльга, 2002. – 752 с.

4. Блонська В.І. Прибуток – особливості його формування та використання в ефективному управлінні підприємством / В.І. Блонська, І.В. Паньків // Науковий вісник НЛТУ України : зб. наук.-техн. праць. – Львів : РВВ НЛТУ України. – 2014. – Вип. 6 – С. 129-134.

5. Вишневська О. М. Теоретичні аспекти формування і розподілу доходів сільськогосподарських підприємств [Електронний ресурс] / О. М. Вишневська, В. А. Стефурак. – Режим доступу: https://www.pdaa.edu.ua/sites/011/v2i3/17.pdf.

6. Економіка аграрного підприємства: Підручник для екон. і техн. спеціальностей ВНЗ / С. І. Михайлов, В. В. Ярова, Г. В. Заєць та ін.; За ред.. С. І. Михайлова. - К.: Укр. Центр духов. культури, 2004. - 396с.

7. Кернасюк Ю. Ринок нішевих агрокультур Режим доступу: http://agrobusiness.com.ua/agro/ekonomichnyi-hektar/item/12313-rynok-nishevykh-ahrokultur.html

8. Клименко С. А. Финансы предприятий / С. А. Клименко– М.: Финансы, ЮНИТИ, 2000. - 236 с.

9. Мелень О. В. Актуальні питання прибутковості підприємства та шляхи її збільшення / О. В. Мелень, Ю. Ю. Холондач // Вісник Нац. техн. ун-ту «ХПІ»: зб. наук. пр. Темат. вип.: Технічний прогрес і ефективність виробництва. – Харків: НТУ «ХПІ». – 2015. – № 25 (1134). – С. 123-126.

10. Месель-Веселяк В.Я. Дохідність і розширене відтворення в агропромисловому виробництві. /В.Я. Месель-Веселяк // Економіка АПК. - 2008. - № 5.- с. 12-17.

11. На замітку аграріям. сочевиця – цінна зернобобова культура [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://www.ukragroconsult.com/uk/news/na-zamitku-agrariyam-sochevicya-2013-cinna-zernobobova-kultura

12. Нішеві культури. Проблеми та перспективи-2019. [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://agroexpert.ua/nishevi-kultury-problemy-ta-perspektyvy/

13. Огійчук М. Ф. Суть прибутку та підходи до методики його визначення / М. Ф. Огійчук // Економіка АПК. – 2015. – № 3. – С. 7–21.

14. Павлюк П.П. Підприємство / П.П. Павлюк – К.: Юніор, 2001. - 179 с.

15. Пасховер Б. Рентабельність агросфери: проблеми стабільності /Б. Пасховер .// Фінанси України: Ж. – 2004. - № 2.- с. 73-82.

16. Романова Т. В. Чинники, що впливають на збільшення прибутку підприємств України в сучасних умовах / Т. В. Романова, Є. О. Даровський // Ефективна економіка. – 2015. – № 4. – [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=3976

17. Структура посівних площ, попередники, сівозміни (науково-практичні рекомендації)// А. В. Черенков, М. С. Шевченко, Є. М. Лебідь та ін. – Дніпропетровськ, Інститут сільського господарства степової зони НААН України, 2013. – 11 с.

18. Сучасна технологія вирощування сочевиці. Наук.-вироб. видання / А.В. Черенков та ін. - Дніпропетровськ: ДУ ІСГСЗ НААНУ, 2013. – 48 с.

19. Східницька Г.В. Формування доходів сільськогосподарських підприємств та шляхи їх збільшення / Г.В. Східницька // Інноваційна економіка. – 2015. – № 1(56). – С. 86–90.

20. Удова Л.О. Нішеві культури – нові перспективи для малих суб’єктів господарювання в аграрному ринку// Удова Л.О., Прокопенко К.О. - Економіка сільського господарства. - 2018. - №3. - С. 102-117

21. Фінанси підприємств: Підручник / Кер. авт. кол. і наук. ред. проф. А.М.Поддєрьогіна. – 4-те вид., перероб. та доп.. – К.: КНЕУ, 2002. – 571с.

22. Фінансова політика в аграрному секторі економіки: стан та перспективи : монографія / [І. В. Абрамова, О. М. Віленчук, Д. І. Дема та ін.]; за ред. проф. Д. І. Деми. – Житомир: ЖНАЕУ, 2015. – 364 с.

23. Хомин І.П. Резерви збільшення прибутку в сільськогосподарських підприємствах./ І.П. Хомин // Економіка АПК: Ж. – 2006. - № 4.- с. 91-95

24. Черевко Г.В. Економіка підприємств: Навчальний посібник / Черевко Г.В., Горбонос Ф.В., Іваницька Г.Б., Павленчик Н.Ф. За заг. ред. Г.В. Черевко. – Львів: Апріорі; 2004 – 384 с.

25. Шляга О. В. Прибуток та рентабельність як показники ефективності виробництва / О. В. Шляга, Л. І. Шипуля // Економічний вісник Запорізької державної інженерної академії. – 2014. – № 8. – С. 75-81.

Додаток А

Технологічна карта вирощування сочевиці

Вид роботи	Одиниці виміру	Об'єм роботи	Склад агрегату			Норма виробітку за зміну га	Витрати пального на 1 га 1(т), л	Кількість обслугов. персоналу.чол		Затрати праці, люд.-год.		Експлуатаційні витрати на 100 га, грн					
			Енергозасіб	с.-г машина				Мех-ри	Інші	Всього	в т.ч. інш. прац.	Оплата праці	Пальне	Аморти-зація	Кап. ремонт	Поточний ремонт, ТО	Всього
				Марка	Кіл-ть												
Основний обробіток грунту																	
Дискування стерні	га	100	ХТЗ-17021	БДТ-7	1	31,5	4,9	1		22,22		1587,3	13383	7182	869,1	3530,7	26552,4
Безполицевий обробіток на 20-22 см	га	100	Т-150-05	КПГ-250	1	10,1	12	1		69,44		6624,9	32775	9984,3	3964,2	6762,3	60110,7
Всього за період										**91,7**		**8212,2**	**46158**	**17166,6**	**4833,3**	**10293**	**86663,1**
Передпосівний обробіток грунту і сівба																	
Боронування поверхні грунту	га	100	Т-150-05	БЗСС-1,0 СГ-21	21 1	99,3	1,2	1		7,05		471,9	3277,5	2899,5	402,6	1756,5	8808
Суцільна культивація на 10-12 см з одночасним боронуванням	га	100	ХТЗ-17021	КПС-4 БЗСС-1,0 С-11У	3 12 1	37	5,1	1		18,9		1434,9	13929,3	5801,4	739,2	4091,1	25995,9
Передпосівна культивація на 6-8 см з одночасним боронуванням	га	100	ХТЗ-17021	КМС-4 БЗСС-1,0 С-11У	3 12 1	48,5	3,7	1		14,43		1095,3	10105,5	4429,2	564,6	3123	19317,6
Протруювання насіння ризоторфіном	т	13	ел-двиг	ПК-20	1	93,6											0
Навантаження насіння в транспорт	т	13	ЮМЗ-8240	ПЕ-0,8Б	1	182	0,22	1	1	0,5		24,6	78	34,8	6,9	27	171,3
Транспортування насіння до посівних агрегатів	т-км	65	ГАЗ-53А	УЗСА-40	1	147		1									
Сівба з прикочуванням посіву	га	100	ХТЗ-17021	СЗ-5,4 СП-10,8	2 1	38,7	3,6	1	1	36,17	18,08	2007,9	9832,5	16033,8	707,4	7628,1	36209,7
Всього за період										**77**		**5034,6**	**37222,8**	**29198,7**	**2420,4**	**16626**	**90502,5**

Догляд за посівами																	
Транспортування робочого розчину гербіциду	т	20	ЮМЗ-8240	ЗЖВФ-3,2т	1	48	0,48	1		2,5		122,4	262,2	184,8	34,5	147,9	751,8
Обприскування посівів гербіцидом	га	100	ЮМЗ-8240	ОП-2000-2-08	1	65	0,84	1		9,23		756,6	2286	891,3	127,5	699	4760,4
Транспортування робочого розчину інсектициду	т	20	ЮМЗ-8240	ЗЖВФ-3,2т	1	48	0,48	1		2,5		122,4	262,2	184,8	34,5	147,9	751,8
Обприскування посівів інсектицидом	га	100	ЮМЗ-8240	ОП-2000-2-08	1	65	0,84	1		9,23		756,6	762	891,3	127,5	699	3236,4
Всього за період										**23,5**		**1758**	**5096,4**	**2152,5**	**324,3**	**1693,5**	11024,7
Збирання урожаю																	
Транспортування робочого розчину десиканту	т	20	ЮМЗ-8240	ЗЖВФ-3,2т	1	48	0,48	1		2,5		122,4	262,2	184,8	34,5	147,9	751,8
Обприскування посівів десикантом	га	100	ЮМЗ-8240	ОП-2000-2-08	1	65	0,84	1		9,23		756,6	2286	891,3	127,5	699	4760,4
Пряме комбайнування з подрібненням соломи	га	100	Дон-1500	ш.з. 5,7 м		15	8,7	1	1	93,33	46,67	8818,2	23761,8	83381,7	19455,6	36474,6	171891,9
Транспортування зерна від комбайну на тік	т-км	750	Камаз-55102		1												
Очищення і сортування насіннєвого	Т	150	"Petkus Gigant"	К-531А	1	8,4		1	1								
Всього за період										**105,1**		**9697,2**	**26310**	**84457,8**	**19617,9**	**37321,5**	**177404,4**
Всього по технології										**297,2**		**24702**	**114787,5**	**132975,6**	**27196,2**	**65933,7**	**365595**

Додаток Б

Розв’язок задачі оптимізації посівних площ

Обмеження	x1	x2	x3	x4	x5	x6	x7	x8	x9	Ліва частина	Знак	Права частина
	пшениця озима	ячмінь ярий	кукурудза на зерно	горох	сочевиця	соняшник	ріпак	баштани	пар			
	867	242	54	0	527	477	434	1	289			
Площа ріллі, га	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2890	≤	2890
Співвідн. озимих до ярих	-0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	-0,5	0,5		0	=	0
Площа посіву, га:												
зернові min	1	1	1	1	1					1689	≥	1156
зернові max	1	1	1	1	1					1689	≤	2312
технічні min						1	1			911	≥	145
технічні max						1	1			911	≤	1012
соняшник min						1				477	≥	347
соняшник max						1				477	≤	578
ріпак min							1			434	≥	145
ріпак max							1			434	≤	434
баштани max								1		1	≤	58
пар min									1	289	≥	289
пар max									1	289	≤	578
Витрати праці, люд-год.	15	12	14,8	6,9	3	17,3	7,2	90,4		29746	≤	30100
Мінімум виробництва, ц:												
зерно	28,9	24,8	37,3	13,8	14,85					40877	≥	25099
ячмінь		24,8								6000	≥	6000
кукурудза			37,3							2000	≥	2000
соняшник						14,8				7049	≥	7049
ріпак							22,4			9725	≥	8504
баштани								74,4		70	≥	70
Прибуток, грн.	2815,4	2269,2	3414,8	1218,6	7208,5	2969,4	5860,1	1238,8			**10928328**	

Додаток В

Таблиця В1

Перелік основного технологічного обладнання

Склад	Кількість, шт	Потужність, кВт
1.Прийомний бункер	1	-
2.Сепаратор зерноочисний	1	1,1
3.Тріер-куколевідбірнік	1	0,55
4. Оббивальна машина	1	6
5.Пневмосепаратор	3	1,65
6. Гвинтовий транспортер для зволоження зерна	2	2,2
7.Відділення відволоження зерна	1	-
8. Циклони (система аспірації)	1 комплект	25,5
9. Вальцовий верстат	3	48,5
10. Фасувальна машина	1	4
11. Ситовійна машина	1	0,55
12. Бункера готової продукції	3	-
13. Магнітні апарати	11	-
14. Каменевідбірник		1,1
Всього по млину:		91,15

Таблиця В2

Плановий обсяг продажу за асортиментом продукції

Продукція	Продук-тивність лінії, кг/год.	Виробництво, кг			Ціна грн./кг	Виручка, тис. грн.	
		за зміну	за місяць	за рік		за місяць	за рік
Борошно	562,5	3780	105840	1270080	7,4	787,63	9451,5
вищого сорту	236	1654	46305	555660	9,5	439,9	5278,8
першого сорту	174	1221	34177,5	410130	7,8	266,58	3199
висівки	129	906	25357,5	304290	3,2	81,144	973,73

Таблиця В3

Витрати на оплату праці

Працівники	Кількість, осіб	Заробітна плата робітника за місяць, грн.	Заробітна плата за місяць - всього, грн.	Заробітна плата за рік - всього, грн.
Менеджер	1	7000	7000	84000
Технолог	1	6000	6000	72000
Оператори технологічної лінії	2	5000	10000	120000
Менеджер з продажу	1	7000	7000	84000
Підсобний робітник	1	5000	5000	60000
Разом:	5	Х	35000	

Таблиця В4

Планований графік погашення кредиту

Період (місяць)	Первинні залишки по кредиту	Погашення основного боргу	Погашення відсотків	Разом до погашення
1	1050000	43750	15750,0	59500
2	1006250	43750	15093,8	58843,75
3	962500	43750	14437,5	58187,5
4	918750	43750	13781,3	57531,3
5	875000	43750	13125,0	56875,0
6	831250	43750	12468,8	56218,8
7	787500	43750	11812,5	55562,5
8	743750	43750	11156,3	54906,3
9	700000	43750	10500,0	54250,0
10	656250	43750	9843,8	53593,8
11	612500	43750	9187,5	52937,5
12	568750	43750	8531,3	52281,3
13	525000	43750	7875,0	51625,0
14	481250	43750	7218,8	50968,8
15	437500	43750	6562,5	50312,5
16	393750	43750	5906,3	49656,3
17	350000	43750	5250,0	49000,0
18	306250	43750	4593,8	48343,8
19	262500	43750	3937,5	47687,5
20	218750	43750	3281,3	47031,3
21	175000	43750	2625,0	46375,0
22	131250	43750	1968,8	45718,8
23	87500	43750	1312,5	45062,5
24	43750	43750	656,3	44406,3
Разом	х	1050000,0	196875,0	1246875,0

Таблиця В5

Розрахунок вартості упаковки

Продукція	Обсяг купівлі,штук		Ціна за одиницю, грн.	Вартість всього, грн.	
	на місяць	на рік		на місяць	на рік
Мішки поліпропиленові по 50 кг	1147	13759	1,25	1433	17199
Мішки поліпропиленові по 25 кг	2315	27783	0,5	1158	13892
Пакети паперові по 5 кг	5788	69458	0,50	2894	34729
Пакети паперові по 2 кг	1147	13759	1,25	1433	17199
Разом	Х	Х	Х	6835,5	82026

Таблиця В6

Розрахунок кількості і вартості сировини

Продукція	Расход на 1 кг	Вартість 1 кг, грн.	Расход зерна – всього, ц	Витрати місячні, тис.грн.	Витрати річні, тис.грн.
Борошно	1,3	3,4	12700	467,8	5613,8

Таблиця В7

Розрахунок витрат енергії при роботі лінії

Обладнання	Витрати енергії у годину, кВт/год	Витрати енергії у зміну, кВт/год	Ціна 1 кВт-год, грн.	Вартість енергії у зміну, грн.	Вартість енергії у місяць, грн.	Вартість енергії у рік, грн.
Млин	32	224	1,05	235,2	6115,2	73382,4

Таблиця В8

Поточні витрати проекту

Види витрат	1 рік		2 рік	3 рік
	3 кв.	4 кв.		
1. Прямі матеріальні витрати, тис. грн.	473,9	1421,8	5687,2	5687,2
- сировина і матеріали	467,8	1403,4	5613,7536	5613,8
- паливо та енергія на технологічні цілі	611,5	1834,6	7338,3	7338,3
2. Прямі трудові витрати, тис. грн.	42,7	128,1	512,4	512,4
- заробітна плата	35,0	105,0	420	420
- відрахування на соціальні заходи	7,7	23,1	92,4	92,4
Разом прямі витрати на виробництво (1+2)	654,2	1962,7	7850,7	7850,7
3. Операційні витрати, тис. грн.	9,5	28,6	114,5	114,5
3.1. Витрати фінансування	0,29	0,88	3,5	3,50
3.2. Маркетингові витрати	1,5	3	30	30
3.3. Поточний ремонт основних фондів	10	2	50	50
3.4. Адміністративні витрати, тис. грн.	1,1	3,3	31,0	31,0
3.4.1. Оплата послуг зв’язку, банків	0,1	0,3	4	4
3.4.2. Оплата комунальних послуг	0,8	2,4	24,0	24,0
3.4.3. Фінансово-господарські витрати	0,2	0,6	3	3
Разом валові витрати (1+2+3)	526,2	1578,5	6314,1	6314,1
4. Амортизація основних фондів	8,8	26,3	105,0	105,0
Разом непрямі витрати (3+4)	18,3	54,9	219,5	219,5
Разом поточні витрати (1+2+3+4)	534,9	1604,8	6419,1	6419,1